

s'hi criava la murta per a les festes dels carrers», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 129). Sens dubte *fondalada* és d'ús més general (no encara Lab., 1839): «rosada herba encatifa *fondalades* y *cims*» ja en l'*Ail.* de 1867 (II, 12c); «un concert gegant / formarà amb ton cant / l'eco palpitant / de la *fondalada*», Apelles Mestres (*Alpestre*); «s'oviran en les vehines altures per les valls llunyanes, y per les *fondalades* que 'ls camins vorejan, pagesos vells que pujan ab l'ajuda de gruixuts bastons», Genís i Aguilar (*M. de Bellamata*, Jo. Fl., 1878, 189), «tes pregones *fondalades* sempre verdes», Maria de Bell-lloch (*Jo. Fl.*, 1880, 209). *Fondello*, *Fondallol* o *fondellol* (DAG.) o *fundillol* 'mare del vi' (Lab. 1839); *fondilles* ross., pres del fr. *fondrilles* amb adaptació al cat *fondo*.

Enfondir («e.: llensar a fons, *deprimere navem*; carvar fondo; *enfondirse la terra*: subsidere», DTo., 1670; «*enfondir* un fosso o un pou», Lacav.; DFgra. i altres mall.); *enfondir-se* 'enfonsar-se en el mar', Lo Ross. de St. Vicenç, ms. de 1799 (RLR xxxiii, 98); «en quant a la iglesia de Sant Francisco de Paula, és medianament capaç, ab la anyadidura que se hi féu, en lo any 1762, de son cruzero ab sa mitja taronja, y *enfondirse* un poc més desde el cruzero al altar major», B. de Maldà (*Exc.*, p. 33); «y de bromes y d'aygua conques esgarrifoses, / clohent-se y *enfondint-se*, y en la confusió, / desfet horrible y brega, tramentent ragulloses, / set voltes, d'un a l'altre, lo cru espetec del tro», *Ail.* de 1867 (vi, 63b, vers canviat en la versió de 1877). *Enfondiment* [Lacav.]. Molt més limitadament *enfondar-se*: «aqueix món, malaventurat lo qui s'hi *enfonda*; ay filla! si jo no m'hagués desvanescut, qui sab hont fóra ja...», Em Vilanova (*Del meu tros*, 22); altrament cf. *enfundar-s'hi* (de *fundar*, del qual és difícil de separar). *Enfondall*. *Enfondo*. També *afondar* (*alfondar*), *afondable*, *afondador*, *afondament*, o bé *afondir*, *afondida*, *afondidor*, *afondiment*, molt menys usats tots ells que *enf.*

En els nostres *fons* i *fondo*, igual que en cast. *fondo* i *bondo* han vingut a coincidir i sumar-se els prolongaments dels ll. FUNDUS i PROFUNDUS, derivat d'aquell amb prefix PRO-, substantiu aquell i adjectiu aquest. FUNDUS en llatí clàssic era un mot de la 2.ª declinació, amb flexió genitiu FUNDI, plural FUNDI. Però aviat s'alterà aquesta flexió: els uns ho declinaren com a mot de la 4.ª declinació (*fundus*, *-dūs*) els altres, prenent això per un neutre, l'incorporaren al grup dels neutres del tipus *pulvis/pulvus*, *corpus*, *tempus*, *pectus*, *latus* i semblants (*latus* i *pulvus* per llur significat tan connex degueren influir-hi particularment).

Això es generalitza en llatí des del baix imperi, i apareix llavors la declinació corresponent als neutres en -eris o -oris: *fundere* ablatiu en Gregori de Tours, *fundōra* plural en una inscripció de Roma del S. VII, *fundoras* poc després a l'Alta Itàlia; TBLI vi, 1574, 24; ALLG II, 570; *Studi Med.* I, 412; FEW III, 877a; i especialment M-Lübke, *Einführung*, p. 184; d'aquestes formes en -R- provenen els cat. *esfondrar*, *Fondrats*, oc. ant. *fondrar* «demolir», *fondralhas* «fondrilles», oc. ant. i mod. *esfondrar*, fr. e(s)fondrer, *fondrière*, etc.

Però com que aquest tipus FUNDUS/FUNDORIS era neutre, corresponia que el romànic partís del neutre singular FUNDUS, en la seva forma d'acusatiu, que era FUNDUS igual que el nominatiu, però amb -s ferma, inamovible: igual que PULVIS > *pols*, CORPUS > *co(r)s*, TEMPUS > *temps*, PECTUS > *pits*, etc.; si el romanès n'ha fet *fund* i l'italià *fondo* és perquè en aquestes llengües tota -s es perd fonèticament, i si el cast. té *fondo*, port. *funido*, logud. *fundu*, és per la creació d'un singular analògic, partint d'un antic singular *fundos*, tal com en aquestes llengües CORPUS, PECTUS, LATUS, PULVUS apareixen aviat substituïts pels analògics *cuervo* (*corpo*), *pecho*, *lado*, *polvo* i anàlegs. La resta de les llengües romàniques han conservat el singular en -s fidel al resultat de la fonètica històrica: reto-rom. *funz*, oc. *fons*, fr. ant. *fonz*, que restà general mentre la sibilant final restà so audible, de manera que la moderna ortografia francesa *fond* no té valor històric, i la -ds final reapareix en els derivats, en forma de ç: *foncier*, *enfoncez*, *défoncer*, *fonçaille*, *fonçage*, etc. El català es troba, i ha restat, entre aquestes amb la seva forma substantiva *fons* i els seus derivats com *enfonsar*.

Pel que fa a l'adjectiu, aquest era en ll. PROFUNDUS, i amb el PRO- s'ha conservat a la major part de la Romània: it. *profondo*, logud. *profundu*, engad. *profuond*, fr. ant. *parfont* (avui llatinitzat en *profond*); el mateix s'esdevingué en occità i català, sinó que en aquestes llengües la -r- intervocàlica fou sonoritzada en *prevon* (forma conservada en francoprovençal) després, perdent-se la -v- davant la vocal homòloga o, en restà *preon*, en part canviat en *pregon* per una fluctuació com la de *llaüt/llagut*, *baül/bagul*, *agut/aiüt*, *dues/dugues*, etc. D'altra banda una forma *fondo* en lloc de *profondo* sorgeix en castellà, portuguès i mossàrab, com també en petita part en el territori d'Itàlia.⁹ Es tracta d'una formació regressiva a la manera de l'it. *tondo* en lloc de *rotondo*, passant per *ritondo* (dissim. RETUNDUS), on *ri-* se sentí com una espècie de reforç semàntic. Així com PROFUNDUS passà a *parfont* en francès antic, també a Espanya aparegué *perfonto*, p. ex. en l'arag. ant. *perfonto* que trobem ja en el Vidal Mayor, de mj. S. XIII (1.56.29), *perhundo* en Juan del Encina, que el posa en boca dels seus pastors («iba el río muy *perhundo*» rimant amb *munido*, amb el vocalisme leonès *u* corresponent al del portuguès *funido*).

Però el prefix PER- augmentatiu (del ll. *pergrandis*, *perillustris*), seguia essent usual; si en l'etapa arcaica de totes les llengües romàniques era encara general a totes, tant com en el francès (*parcours*, *parsonmer*, *parvenu*, etc.) ho restà en castellà i portuguès dialectals: *perdañoso*, *perchapado*, *perhecho* i molts més en el parlar pastoril de J. del Encina i els seus èmuls, avui *perbobo*, *perféu*, *perllocu*, *perperdiu*, *perpisado*, Astúries, i una variant *peri-viu* encara en el cast. més o menys comú (*peripuesto*, *perifolho*, *pericuetto*). És lògic, per tant, que *perfonto* fos percebut com una exageració popular del mateix tipus que *peralto*, i amb major motiu en tant que al costat d'ell hi havia el substantiu *fondo* FUNDUS: així és com es creà l'adjectiu